

ZPRÁVY

SPOLEČNOSTI BOHUSLAVA MARTINŮ
SEKCE ČESKÉ HUDEBNÍ SPOLEČNOSTI
V PRAZE

B. Martin

Adresa redaktora :

Tomáš Hejzlar, Václavské náměstí 37, 110 00 Praha 1
telefon 26 42 86

SOCIETAS
MARTINŮ

ZPRÁVY
SPOLEČNOSTI BOHUSLAVA MARTINŮ

5

PRAHA 1980

Jsou chvíle, v nichž se čas zastavuje. I vlašťovčí křídla pak zůstávají v strnulosti, i rozervané záchvěvy větru ustanou v laskání korun stálezelených stromů. Také lidské kroky se v té chvíli zastaví v pomíjivém putování lidským životem a vyčkávají na slova ještě nevyslovená. Jsou takové chvíle v lidském životě — neznatelné, prchající a křehké už od pohledu . . .

27. srpen 1980: Město Polička se loučí se svým velkým rodákem

JSEM DOMA . . .

Českomoravská vysočina je odedávna krajem malířů, básníků i hudebníků. Kraj, byť trochu nehostinný svou chudobou někdejších kamenitých políček a schoulených stavení, v sobě odedávna skrýval laskavou něhu, ukryvanou v přeryvech větrů.

Krajina se tu změnila z kroku na krok: osamělé břízky na úpatích lněných a žitných políček, provoněných dýmem bramborové natě, střídaly cesty vroubené načervenalými jeřáby, nad rozložitým větrovým smrčín se pyšně až k nebi povyšovaly borovice a skromné doškové chaloupky náhodnému chodci prozrazovaly až přílišnou chudobu, drsnost kraje a těžký osud potomků dětí čistého živého.

Dnes se už jen z románů spisovatelky Terézy Novákové a jiných více dozvidáme o tomto kraji, v němž kdysi prožíval své životní osudy Michl-Drašar, Šmatlán, Jan Jílek a všichni ti rázovití obyvatelé zdejších krajů, kteří i přes nehostinnost rodné hroudy k ní měli odjakživa vztah více než bytostný a zemité.

Z těch všech, z těch dědů a báb, co zde kdysi vodám cesty písněmi otvírali, kteří tu studny roubili a pevné plátno tkali, pocházel také hudební skladatel Bohuslav Martinů.

Jeho dětství bylo plně nedefinovatelné poezie, křehkosti, něhy i fantazie. Tvořilo je prostředí, v němž vyrůstal, jeho okolí, příroda, která tu lidi dotvářela, ale i hudba, přícházející k malému vnímavému chlapci z města pod jakubskou věží. Martinů si všechny tyto vjemy zapisoval do paměti, aby je posléze odnášel ve vzpomínkách do všech koutů světa.

Českomoravská vysočina je zvláštní kout naší vlasti: není tichá a majestátná jako jihočeské rybníky, není hrdě vznosná jako pohraniční hvozdy: střídají se v ní kopce a skalky s kamenitými políčky, výběhlými lesíky a bystřinami potoků s životadárnou mocí, pramenící kdesi v hloubi země. Barvitě sytá, voní tu země po mateřidoušce, štajerce či trsu kopretin, zvonců a ostatních pozdravů té panensky čisté přírody. Tak tomu bylo kdysi, tak je tomu i dnes.

Jen generace se tu vystřídaly v neustálém sledu: těch, kteří si mohou vzpomenout na mladického Bohuše Martinů ještě před válkami, už kvapně ubýlo. Jejich potomci poznali novou tvář kraje, i když jeho jádro zůstalo stejně — Vysočina jen přeměnila šat a barvu doby.

Když to byl »náš Bohuš«, tak mu říkali v dokonale pospolitosti malého městečka uvnitř historických hradeb, chlapec, jehož talent se tak zřetelně dostával i do povědomí celého královského věrného města. Poličští mu dali do vínku mnoho z těch vlastností, které mu pak pomáhaly i daleko v cizině; bylo to dědictví všech jeho předků, zakořeněné hluboko do rodné země.

A tak i volba, aby svůj poslední odpočinek našel právě zde, koušek od rodné kostelní světničky vysoko nad okolním městem, jistě nebyla náhodná. Bylo to jedno z jeho nemnoha životních přání . . .

Poznal by Bohuslav Martinů svou rodnou zemi, svůj rodný kraj dnes? Mnoho se od dob jeho poslední návštěvy domova změnilo, i lidé jsou tu jiní. Ale tradice, dědění tu z pokolení na pokolení, zůstává jako věčný mlínk na pomezí času.

Měli pravdu ti, kteří kdysi věřili v jeho talent, jenž se díky houževnaté práci a sebevzdělání rozrostl do geniality. Vrátil se tedy alespoň s odstupem času domů, ke svým lidem, kteří mu věřili a kteří se již nedočkali chvíle společného shledání. Třebaže opožděný, byl to opravdu slavný návrat.

Byla to chvíle, určená k zamýšlení i k pochopení. Ano, jsou chvíle, v nichž se čas zastavuje. Jsou neznatelné, prchající a křehké už od pohledu.

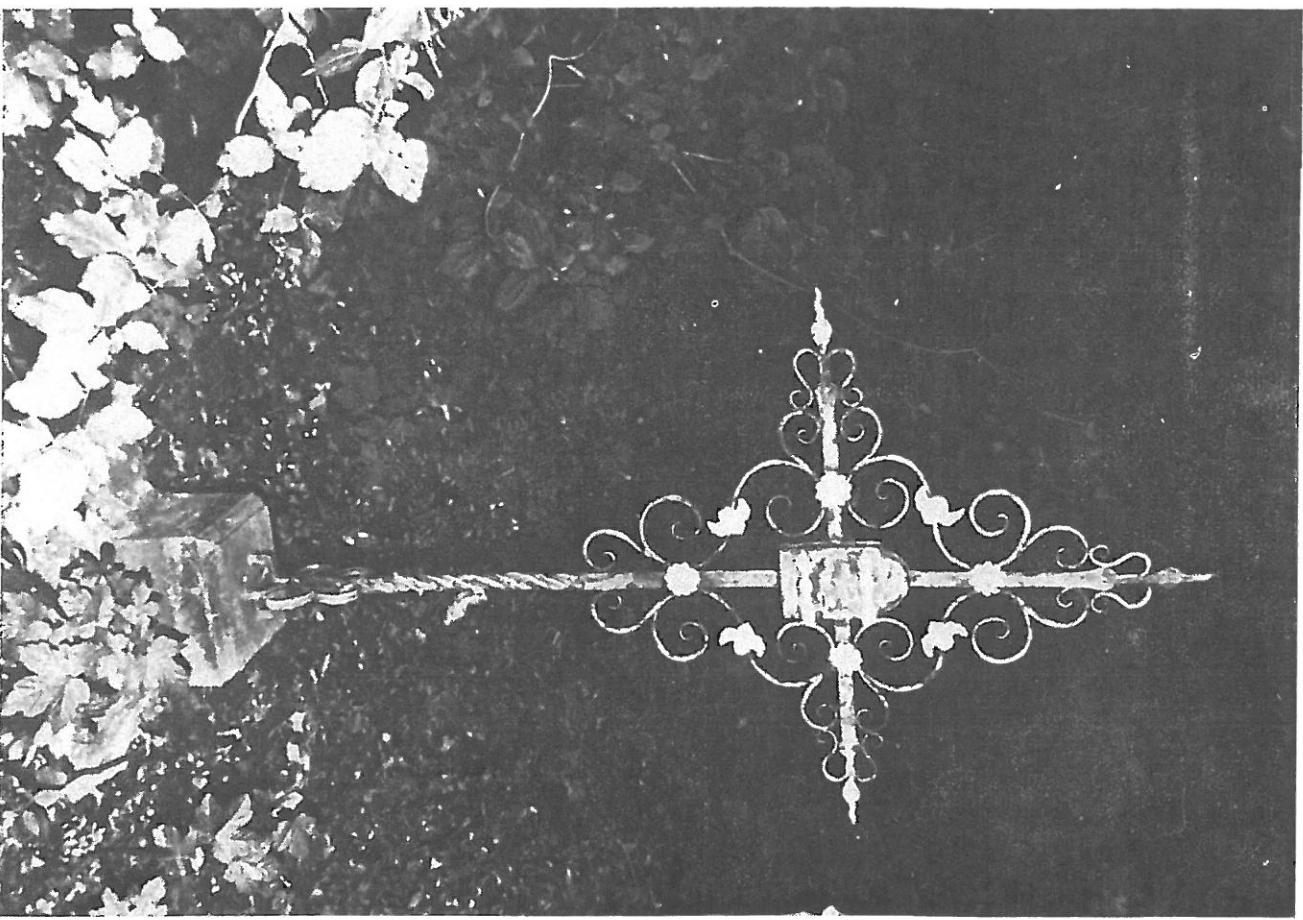
Chvíle, kdy jsme byli svědky návratu Bohuslava Martinů do jeho rodné Poličky, k takovým nepochybně patřila . . .

ARNE TOPIČ

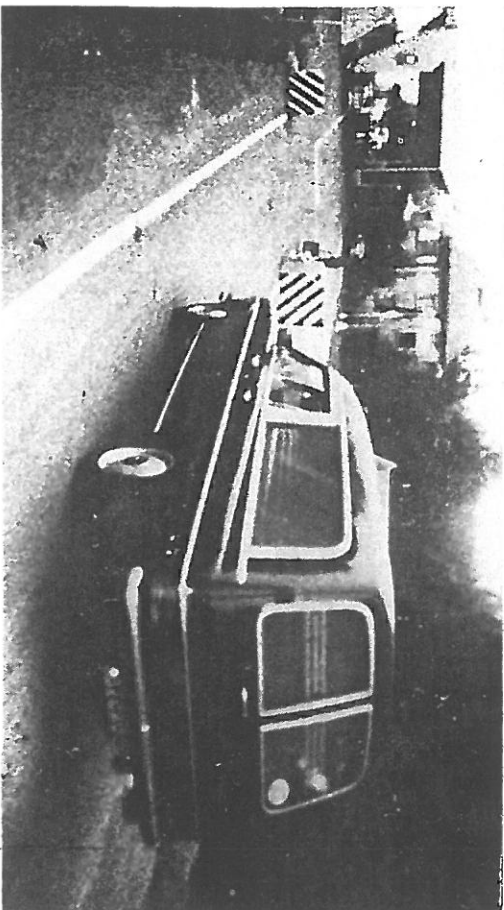
Je

Některá fotografickámi záběry si znovu připomínáme okamžiky, které tvořily vyvrcholení mnohaleté snahy našich vrcholných úřadů a institucí v čele s ministerstvem kultury ČSR a Českým hudebním fondem při jednáních o převozu ostatků Bohuslava Martinů do Československa. Společnost B. Martinů realizovala společnou cestu na smuteční kondukt pro své členy. V současné době je připravována publikace, která zevrubně přiblíží celý průběh převozu i smutečního aktu slovním komentářem i bohatou fotografickou dokumentací; sborník bude obsahovat i záznamy smutečních proslovů na odpoledním aktu a další informace.

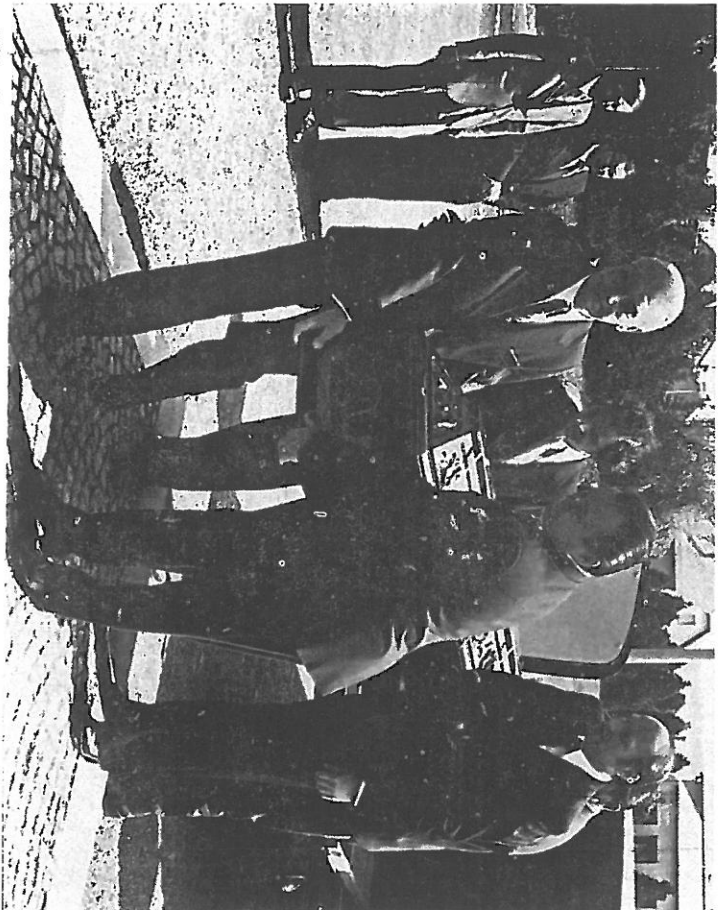
(the)

Přívodní hrobka Bohuslava Martinů na vrchu Schönenbergu ve Švýcarsku na pozemku dirigenta a skladateleova přítele Paula Sachera.

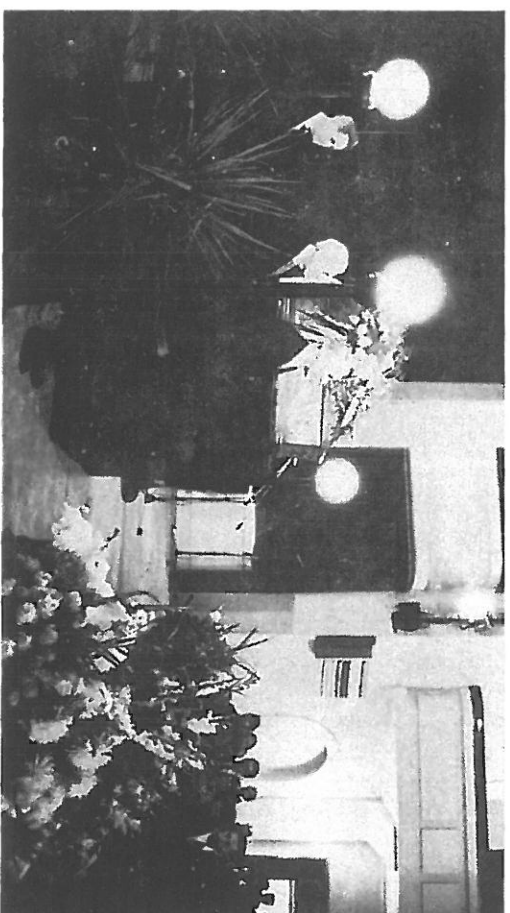
Smuteční vůz s ostatky Bohuslava Martinů vstoupil na území naší republiky 16. srpna 1979 ve večerních hodinách na hraničním přechodu v Rozvadově.

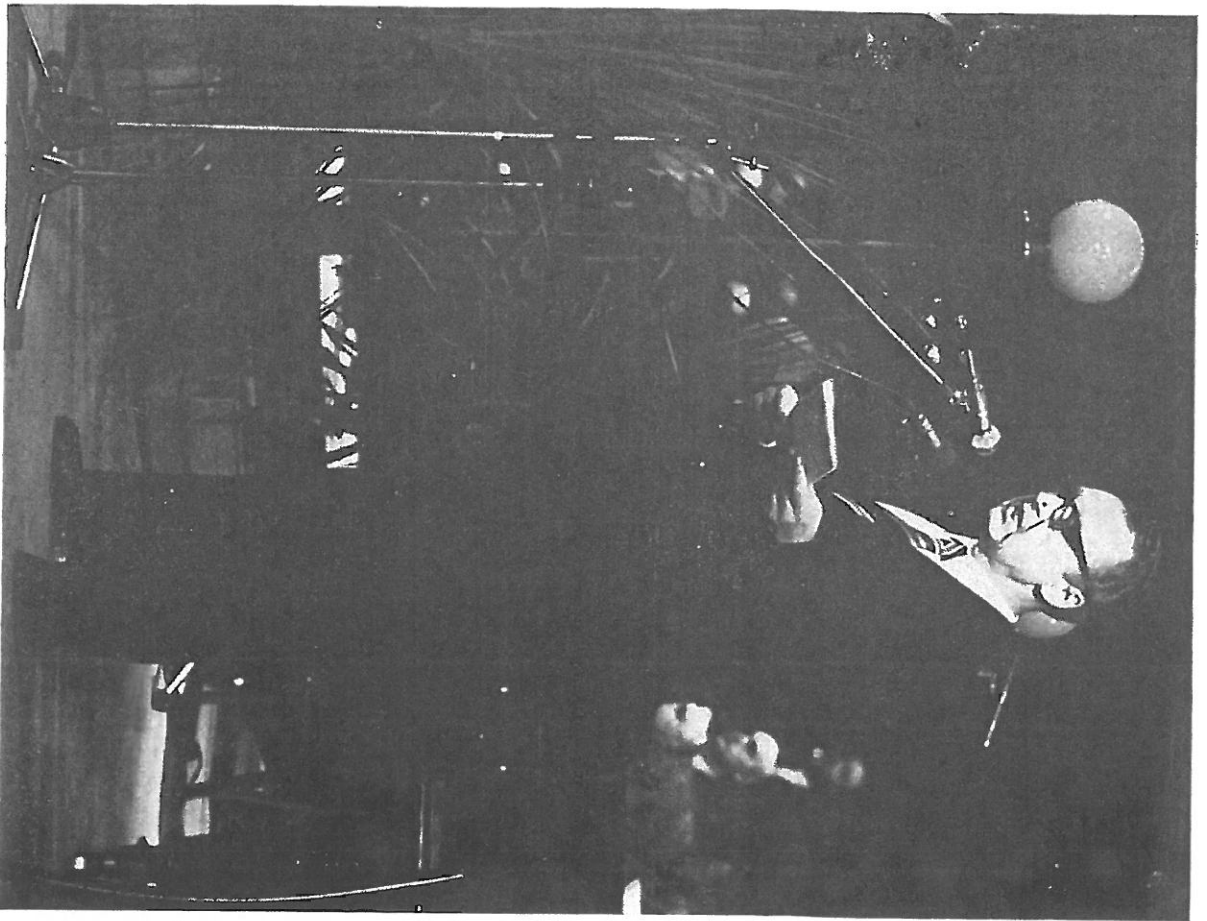
Příjezdu smutečního auta s tělesnými pozůstatky velkého politického rodáka byla přítomna také delegace Městského národního výboru v Poličce v čele s předsedou Janem Hrdličkou.

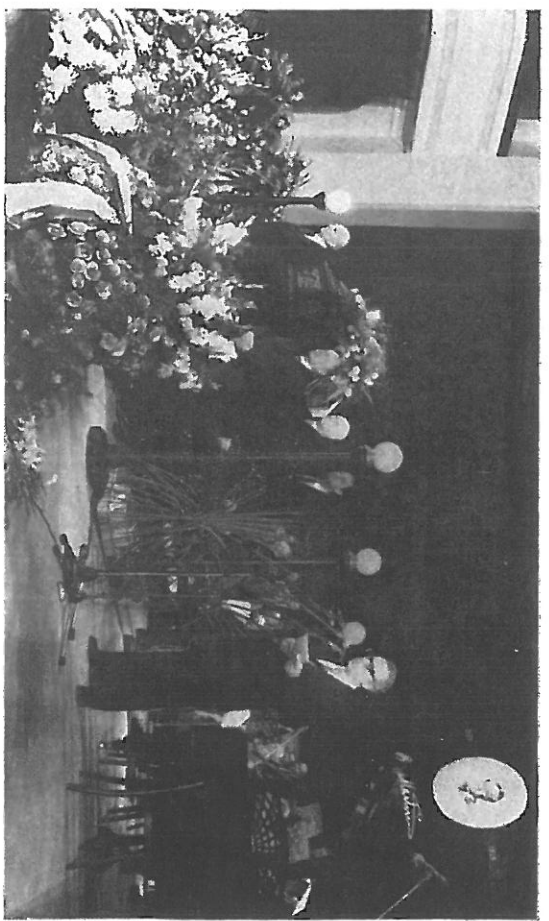
V dopoledních hodinách 27. srpna 1979 se Mistrově odkazu ve smutečně vyzdobeném velkém sále Tylova divadla v Poličce poklonili občané Poličky a smuteční hosté z mnoha dalších měst.

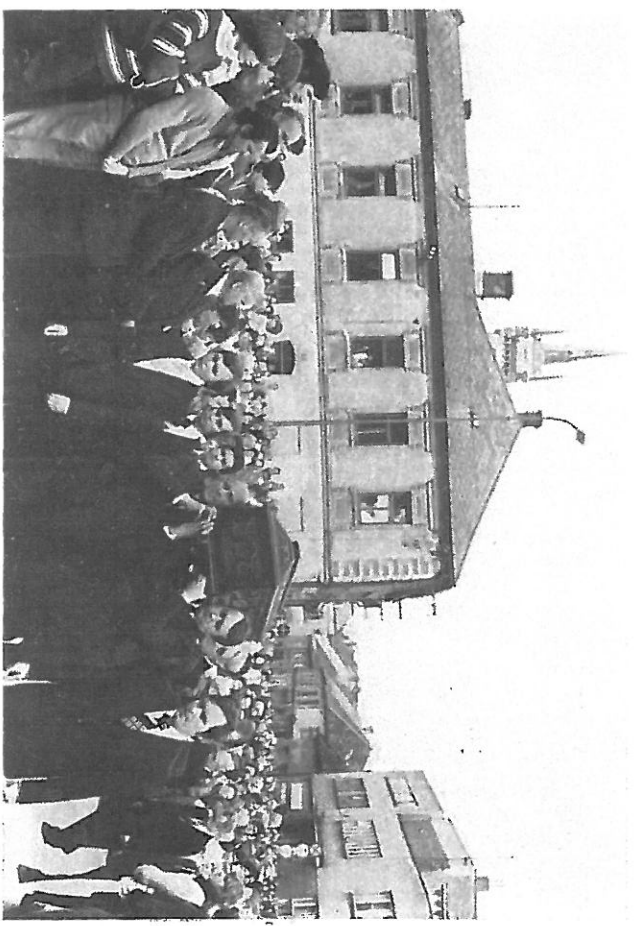
V čestných strážích se vystřídali zástupci politických institucí, závodů i škol stejně jako skladatelovi pamětníci. (Na snímku zleva: Jan Macek, Karel Neřold a Oldřich Stach)

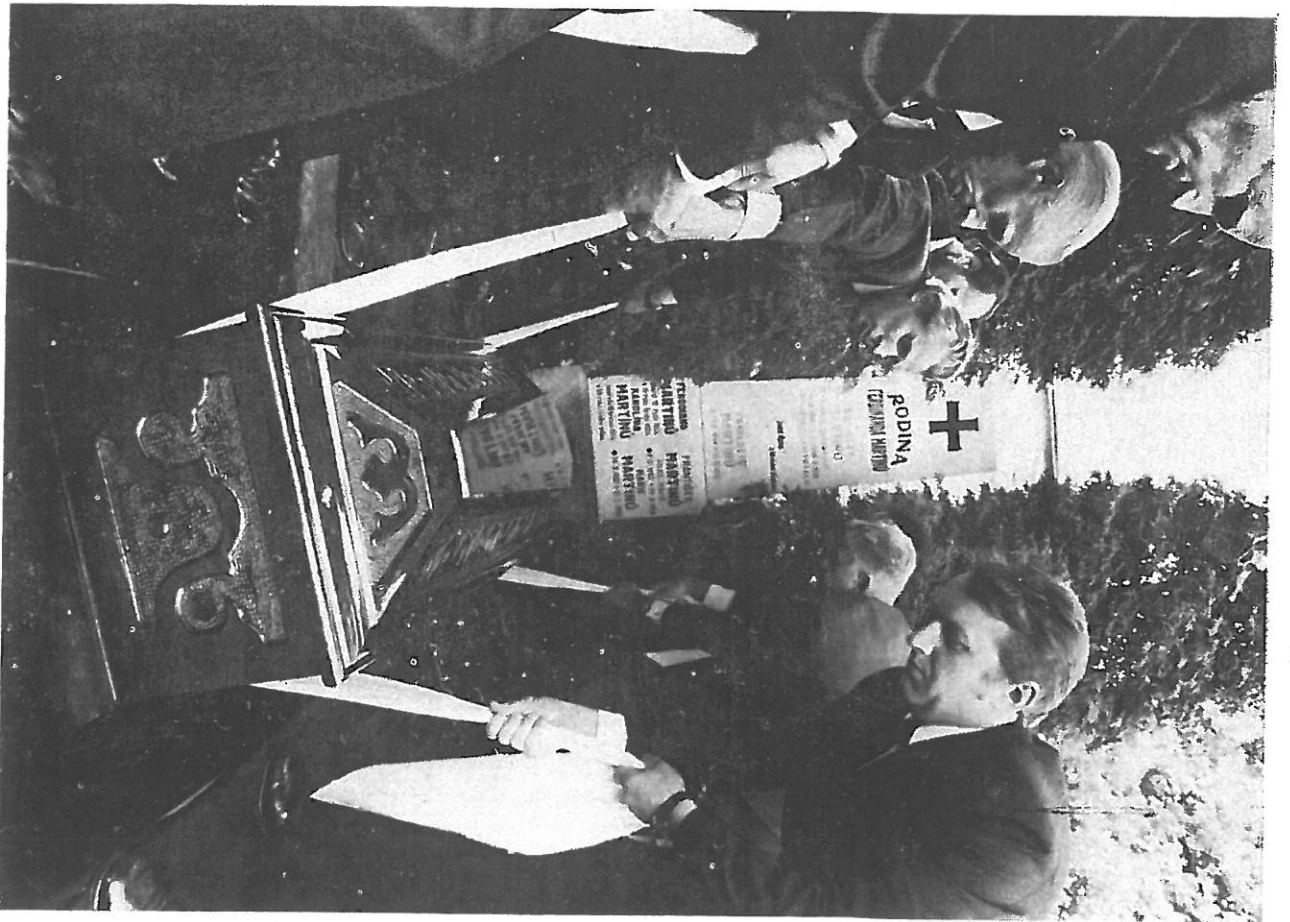
Na odpoledním smutečním obřadu v poličském Tylově divadle přednesl hlavní projev ministr kultury ČSR doc. dr. Milan Klusák, ČSC.

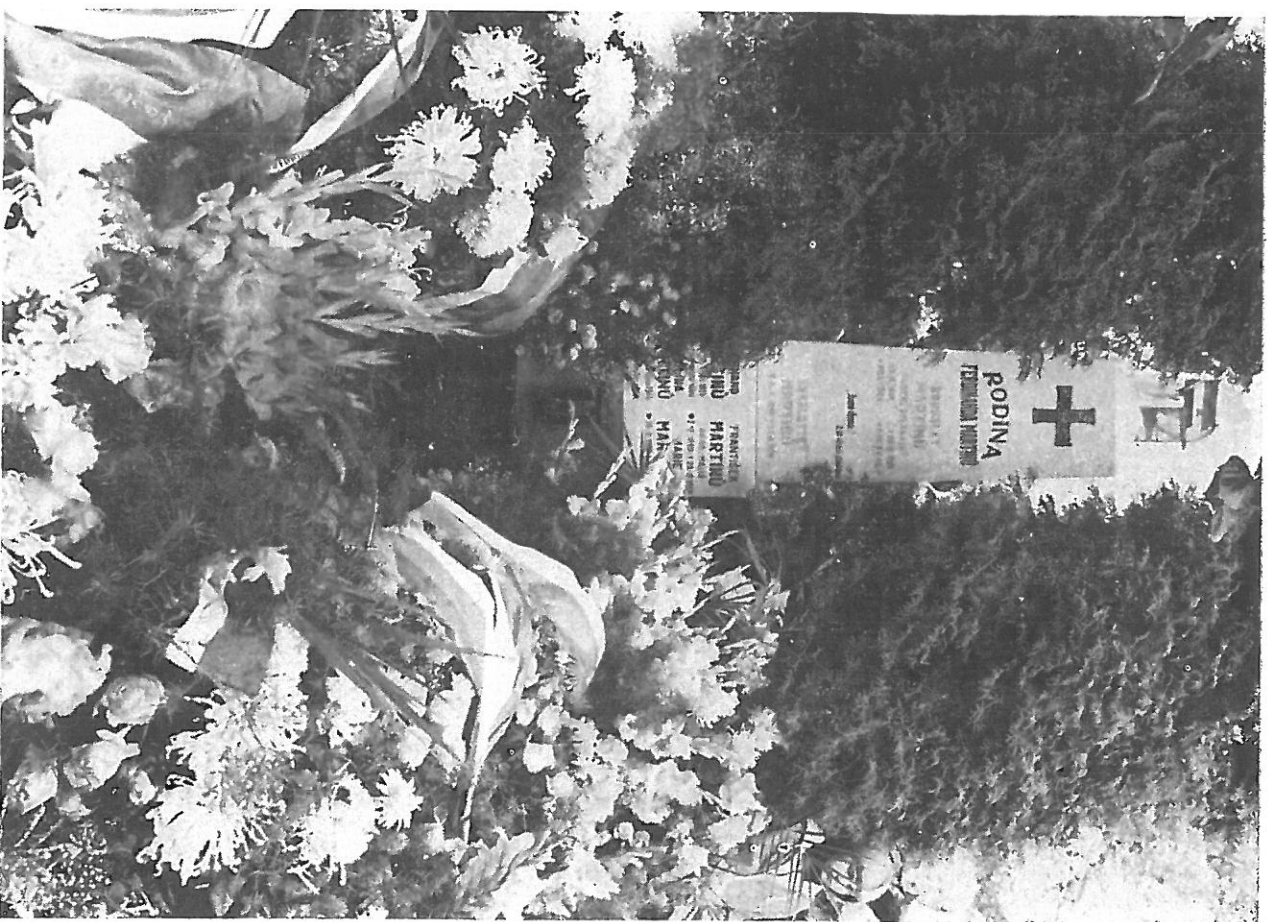
V průběhu odpoledního aktu se u rakve s pozůstatky Bohuslava Martiního vystřídali naši nejvýznamnější umělci, zástupci uměleckých svazů, kulturních institucí a zařízení. (Na snímku zleva: národní umělec Jan Seidel, Vilém Závada, Andrej Očenáš, Eduard Haken a ministr kultury při projevu)

Za zvuku smutečních fanfár a hlaholu všech poličských zvonů se smuteční průvod ubíral směrem ke starému hřbitovu u sv. Michala.

Tělesné ostatky velkého zjevu české i světové hudby byly 27. srpna 1979 v odpoledních hodinách uloženy do rodné země.

Ke jménům skladatelových rodičů, sourozenců a jeho choti paní Charlotty bylo do kamene vytesáno i jméno jeho. Přání se stalo skutečností.

Se skladatelem se rozloučili představitelé ministerstva kultury ČSR, úředních organizací a institucí, zástupci uměleckých svazů a kulturních zařízení, delegace zahraničních hostů a četní další oficiální smuteční hosté i obyvatelé Poličky a řady dalších měst.

Z KNIHY AUTORA TEXTU OTVÍRÁNÍ STUDÁNEK

**Dodnes
s Mikešovým stádem
dobře je mi,
jako bych s ním
také bránil zemi
a přemáhal nepohody,
vichřice ...**

Tak končí kantáta o Mikešovi z hor, poslední rozlehlá skladba z cyklu o domově, v níž k Martinův naposledy zavála vůně pryskyřic a probouzející se země od Tří Studní.

Před Mikešem z hor zkomponoval Bohuslav Martinů křehkou kantátu Romance z pampelišek. Jako by upředil na dávném mlóstném příběhu hudbu na strunách větru, jako by melodie přelétla rozkvetlou loukou a rozvoněla všechny květiny. Romanci z pam-pelišek komponoval v Římě na jaře v roce 1957.

Bylo to v Římě v druhé polovině května roku 1957. Na Via Aurelia je překrásná zahrada s cestičkami, stromy a křovinami, kterým se daří jen hluboko na jihu. A přece ti tu něco připomene naše vrby. Je to klukovská kudlička v ruce Bohuslava Martinů, kterou krájí chléb a sýr o přesnídávece. Ten nožik je jednou z rekvizit, které vozí Martinů po světě s nejnětějšími věcmi. Mnoho ocelli už na něm tenkrát nebylo. Opatřevala se brouše-ním.

Martinů se usmál a přiznal, že tato kudlička z dětských let, kterou řezal proutí na velikonoční metly, ho provází skutečně od raného mládí. To není sentimentální připomínka, ale jeden z dokladů, jak byl Bohuslav Martinů spoután s domovem i těmi nejprostšími věcmi z dětství.

A tady jsme i u geneze Otvírání studánek, Legendy z dýmu bramborové nati, Romance z pampelišek a Mikeše z hor. Bylo takřka samozřejmé, že po Novém špalíčku, Písmičkách na jednu a na dvě stránky, Petřkličí a ostatních drobných skladbách, k nimž ho inspiroval domov, přikročí Bohuslav Martinů k ještě obsažnějšímu ztvárnění míst nejdražších.

Nevím, kolik je pravdy na tvrzení, že člověk v posledních letech života si nějak hlouběji uvědomuje svůj vztah k domovu a potřebuje jej vyjádřit tím spíše, že žije v cizině.

Martinů si to uvědomoval a stále se vracel v myšlenkách tam, kde mu bylo nejlépe — do zaslíbené krajiny mezi Třemi Studněmi na Žďársku a Poličkou. Tam také vytryskl pramen Studánek.

Stejně jako v ostatních krajích, tak i na Českomoravské vysočině a přilehlém Litomýšsku se dlouho udržoval prastarý zvyk: májové otvírání studánek.

Na Vysočině měl tento zvyk zvláštní zabarvení, podmanivost a kouzlo. Vždyť jím děti zaháněly kruté zimy, které na Vysočině trvají mnohem déle než jinde, a vítaly jím dlouho očekávané jaro. V tomto zvyku bylo mnoho vrocnosti a hlubokého vztahu člověka k domovu. Děti s hráběmi, nádobkami, lopatkami a jiným nářadím vycházely za vesnici čistit prameny a probouzet studánky.

V průvodu bývala královnička, která personifikovala probouzející se studánku, a s ní ostatní děvčata, ozdobená věnečky z prvních květů. Průvod uzavírali chlapi.

Otvírání studánek je obřadem v tom nejkrásnějším smyslu a náplni. Vždyť děti se v něm nejen učí mlívat přírodu, ale poprvé si také uvědomují povinnost vůči celku. Radují se z každého tryskajícího pramínku a zpívají mu na dalekou cestu, aby sílil, dal hodně vláhy polím i lukám a uživil potoky a řeky.

Tento starý zvyk z Vysočiny se uchovával jenom v torzu. Stálo za to jej vzkřísit a vrátit mu starý smysl a půvab tak, aby byl

všem srozumitelný i dneska. A ještě víc — dát tomuto krásnému odkazu nový obsah a novou životnost.

V celém díle není smutku ani sentimentality. Vyznívá hrdým a uvědomělým návratem domů. A v takovém návratu je vředycky kus zamýšlení a vážnosti.

Z těch dědů a bab,
co přede mnou
vodám cestu
písní otvírali,
co zde studny
roubili
a pevné plátno tkali,
z těch jsem
a vracím se k nim
znova.

Co na tom,
že jejich dny jsou
nenávratně pryč,
z ruky do ruky
si stále podáváme
těžký klíč —
klíč od domova...

Literární montáž z knihy »Bohuslav Martinů
a Vysocina« od Miloslava Bureše (vydalo
Krajské nakladatelství Havlíčkův Brod ro-
ku 1960).

ZEMŘEL KAREL ŠEBÁNEK, PŘÍTEL B. MARTINŮ

Smutnou zprávu nám přinesly první májové dny letošního roku: zemřel Karel Šebánek, jeden z nejbližších přátel Bohuslava Martinů, skromný, obětavý a iniciativní člověk, který se zapsal do naší hudební historie neumdlévající péčí o dílo Martinů u nás.

Karel Šebánek se narodil 13. března 1903 ve Slaném. Po absolutoriu obchodní školy se vyučil knihkupcem. Svě vědomosti uplatňoval u předních vydavatelských firem a podniků: působil v knihkupectví F. A. Urbánka a syn, v Hudební matci Umělecké Besedy, pracoval ve vydavatelství Orbis, příkladná byla jeho činnost v nakladatelství Melantrich, kdy za doby jeho řízení hudební oddělení tu vyšla řada významných hudebních skladeb tiskem (mj. i tvorba B. Martinů), později se K. Šebánek stal ředitelem Národního hudebního vydavatelství Orbis, v letech 1949—1952

pracoval v hudebním referátu n. p. Kniha v Praze a podobně. Tuto činnost Šebánek realizoval i na základě vlastních zkušeností z krátkodobé praxe v zahraničních firem (La Sirène Musicale, Senart, Deiss et Cie, Leduc et Cie), známých také z notovinové produkce děl B. Martinů.

Mimořádným podílem na rozvoji těch nejlepších hodnot naší poválečné skladatelské tvorby se Karel Šebánek podílel v době, kdy byl vedoucím Ústředního hudebního archivu Českého hudebního fondu a půjčovny orchestrálních materiálů. Citlivým a intuitivním způsobem vyhledával nově vznikající kompozice českých skladatelů a díky jeho zkušenostem obchodně-organizačním je uplatňoval nejenom v domácím koncertním životě, ale především v zahraničí. Šebánek se v této funkci osobně zasloužil o provádky řady skladeb, tvořících dnes zcela samozřejmou součást naší poválečné hudební kultury.

Mnohé cenné služby vykonal v této funkci i pro popularizaci tvorby Bohuslava Martinů, která byla v té době u nás vcelku neznámá. Díky Šebánkovým znalostem skladatelova díla se na naše koncertní pódia dostaly vrcholné kompoziční práce Bohuslava Martinů v dosud nebývalé šíři. Jeho činnost v tomto úseku naší hudební kultury měla od samého začátku (do archivu ČHF přišel K. Šebánek roku 1956) mnoho pozitivních prvků. Kromě propagace soudobé české hudby, nanejvýš díla Martinů, se Šebánek přičinil o spartování a vydání četných děl české hudby 18. století, do té doby prakticky málo známých.

Plným právem mu za jeho celoživotní dílo bylo uděleno vyznamenání »Zasloužilý pracovník kultury«.

Karel Šebánek náhle zemřel ve věku 77 let dne 1. května 1980. Během posledního rozloučení, které se konalo ve velké obřadní síni krematoria v Praze-Strašnicích 15. května t. r., promluvil za Nadací Bohuslava Martinů, jejíž byl Karel Šebánek členem, národní umělec prof. Josef Páleníček a jménem Šebánkových osobních přátel a spolupracovníků zasloužilý umělec Jan Hanuš, jejichž smuteční projevy přinášíme na dalších stránkách.

Smutečnímu aktu byla přítomna delegace Českého hudebního fondu v čele s jeho ředitelem Vladimírem Ševčíkem a předsedou výboru ČHF doc. Josefem Ceremugou, delegace Společnosti Bohuslava Martinů v čele s jejím předsedou prof. dr. Václavem Holzknemchem a jednatelem dr. Jaroslavem Míhulem, CSC. a mnoho dalších přátel a spolupracovníků, mezi nimiž nechyběl ani hudební skladatel, zasloužilý umělec Václav Trojan.

Karel Šebánek svou prací po celý život nezžitně a neokázale působil k šíření hudební kultury. Jeho odkaz je vlastně naší současnosti.

TOMÁŠ HEJZLAR

SMUTEČNÍ PROJEVY

národní umělec
prof. JOSEF PÁLENÍČEK

Ještě asi v pouzře našeho vtlépení v kosmos, který nás všechny obklopuje a jehož řádu i my podlehneme, že na tuto zem vstupujeme, po určitý čas na ni se porozhlédneme a pak, když nás čas se naplní, z ní opět odcházejme. V tomto údelelu jsme si všichni rovni.

Co asi nás rozlišuje, bude patrně to, jak každý z nás se porozhládl. Jakou hřídnou přišel během své pozemské pouli společenství lidí, v němž bylo mu žít? Jak zahospodářil a jakou úrodu sklídl na svěšeném mu životním lánu? — — —

Věřím, můj druhý příteli Karle Šebánku, že ve chvíli, kdy pronáším tato slova, Tvé líco je rozjásněné, že lehounky usměv si pohrává na Tvé tvdi. Neboť Ty ses uměl porozhlédnout, Ty nepatíš mezi ty, kteří prohospodářili. Tvoje jméno naužády zůstane spojeno se jménem jednoho z králů naší národní hudby, jménem Bohuslava Martinů. Na jeho svízelné pouli národního proroka stádl jsi vždy věrně vedle něho, nezištně pomáhál, i když často mnohá příkora za to vše bylo. Ti od mouřených doby snášeti. Je to i Tvoje zásluha, že podstaráná část díla Bohuslava Martinů je editně zachycena ve vydavatelstvih v naší zemi. Za to patří Tobě díky celé naší hudební rodině, naší kulturní veřejnosti. Proto po zásluze za celoživotní Tvoji práci byl Ti udělen čestný titul »zasloužilého pracovníka kultury«. — — —

A tak, i když slunce Tvého života za horizont zášlo, hřejivý odkaz Tvé činnorodé práce napřihuje naše srdce a my pro všechny nás zbyvajci čas podřízíme Tě v paměti.

zasloužilý umělec
JAN HANUŠ

Prvního máje tohoto roku zemřel náhle ve věku 77 let zasloužilý pracovník kultury Karel Šebánek. Rodák ze Slaného, narozený roku 1903, vyučil se knihkupcem v hudebním nakladatelství F. A. Urdáněk a synové. Na další dobu pak zakotvil v Hudební matci, kde navázal osobní kontakty s celou tehdejší českou soudobou hudbou. Pro celý jeho další život pak byla zejména významná jeho zahraniční práce u několika pražských firem, která mu dala široký rozhled po všem, co se tehdy v hudbě ve světě dělo.

V těchto letech odborně dospívání a zrní sektává se také se svou nejpětší hudební láskou — s Bohuslavem Martinů, uměleckou osobností, která ovlivnila celý jeho příštší život a jeho práci.

První velké příležitosti k samostatné činnosti se mu dostává za 2. světové války, kdy se stává ředitelem hudebního oddělení vydavatelství Melantrich. Aktivita na poli kulturním byla tehdy skoro jedinou možností českého národa k posilování národního upevnění. V přípravě hudby pak stie tajného, ale lidem naprosto srozumitelného odporu proti fašistické okupaci. Z iniciativy Mírko Očadlicka vypsal tehdy Melantrich řadu velikých tvůrčích soutěží, v nichž bylo oceněno mnoho hudebních děl s vyslovené protiokupací tematikou. Za všechny bych rád jmenoval alespoň kantátu Otakara Jeremiáše »Píseň o rodné zemi« na slavnou báseň Josefa Hory. Vydání oceněných skladeb těchto soutěží byl první velký Šebánkův hudebně-vydavatelství čín. Dalsím bylo založení většího koncipované pedagogické Edice pražské konzervatoře.

Ještě větší možnosti se Šebánkovi naskytly později ve funkci ředitele Národního hudebního vydavatelství Orbis (1949—52), po zhrdnutí soukromých nakladatelů v roce 1949 monopolního českého hudebního vydavatelství.

Po několikaletém působení v distribuci hudební n. p. Kniha přichází konečně Šebánková nejpětší a nejzásluhnější éra — jeho činnosti v Ústředním archivu, později přejmenovaném na Příjčovnu hudebních materiálů Českého hudebního fondu. Zde skutečně v nejkratší lhůtě vybudoval jedinečnou instituci, v níž se soustředily všechny hudební materiály bývalého Synkářův českých skladatelů a následějšich soukromých firem. A neuvěřitelně rychlým tempem přibývaly materiály nové, protože Šebánek se sými spolupracovníky dokázal kolem sebe soustředit nejen kolektiv vynikajících sil redaktérů, ale i opisovců, kreslířů a korektorů. Svě zkušnosti, ve smyslu poslání Českého hudebního fondu, věnoval především české hudbě sodobé. Jeho nesornou zásluhou je ale i založení Edice staré české hudby. Dnes se nám s odstupem času jeví přímo symbolickým, že byla zahájena vydáním Vorškovy Symfonie D dur, jež od té doby již prošla celým světem a vzbudila zájem i o další díla naší předsmetanovské klasiky — jak v orchestru profesionálních, tak amatérských.

Karel Šebánek sými rozvětvenými styky se zahraničními nakladateli konečně umožnil i vyplňování hudebních materiálů do poválečného Československa. Byl prvním, který přerušené kontakty obnovil a navázal nové.

At již jsou Šebánkovy organizační zásluhy sebevětší, pro konečný výsledek jeho celoživotní práce byla rozhodující jeho dá v é r a v č e s k o u h u d b u. Tento vyučený knihkupec, který nebyl ani hudebním vědcem, ani skladatelem, ba ani ne praktickým hudebníkem, získal si o českou hudbu neoceňitelné zásluhy právě touto vlastností. A pak sým vynikajícím šesým smyslem, jenž mu pomáhal orientovat se bezpěčně ve složité hierarchii uměleckých hodnot. Měl samozřejmě své lasky — především Bohuslava Martinů, ale i Jaroslava Jeřka, Jaroslava Doubravu, Vítězslava Kaprálova a jiné. V Bohuslava Martinů věřil již v dobách, kdy mu v nás ještě děřil málokdo, a za prosazení jeho díla bojoval ze všech sil. Jestliže se podařilo pro Československá nakladatelství zachránit tolik děl, je to především Šebánkovou zásluhou.

Tak neokázale a skromně, jak celý život pracoval, tak i odešel. Ale za jeho nezištnou službu české hudbě mu patří naše opravdová a hluboká vděčnost.

K PŘEMĚŘE MARTINŮOVSKÝCH VARIACÍ ZDENĚKA ZOUHARA

Významný brněnský hudební skladatel, sbornísta, hudební teoretik, publicista a v neposlední řadě i zkušený organizátor hudebního dění prof. dr. Zdeněk Zouhara patří ke střední skladatelské generaci, jejíž tvůrčí práce v nejednom případě alespoň vzdáleně vychází z kompozičního odkazu dvou velikých zjevů české hudby — Leoše Janáčka a Bohuslava Martinů. V případě Zdeněka Zouhara je tato skutečnost o to zřetelnější, že se sám k těmto nejlepšíh hudebním tradicím hrdě hlásí.

Zdeněk Zouhara se narodil v Kotvrdovicích u Jedovnic na Brněnsku 8. února 1927. Po středoškolských studiích se stal posluchačem na brněnské Masarykově univerzitě u profesora Jana Racka, Bohumíra Štědrone a Zdeněka Blažka v letech 1946—1950 a zároveň studoval kompozici u brněnského skladatele Jana Kuncce (1948—1950), posléze u předního slovenského skladatele prof.

Alexandra Moyzese na Vysoké škole múzických umění (1950 až 1951) a konečně u prof. Theodora Schaefera na brněnské JAMU. Dirigentské a sbornísterské zkušenosti získal u předního brněnského sborového dirigenta prof. Viléma Steinmanna.

Zouharův příklon k domácím tradicím se v jeho kompoziční tvorbě objevoval od samého začátku. Jeho pozdější vazby k martinůvským tradicím proto byly zcela zákonitým a logickým pokračováním jeho uměleckého naturesu. Martinů se proto stal Zdeňku Zouharovi uměleckým ideálem nejenom v oblasti kompoziční, ale i hudebně-vědné, publicistické a popularizační.

Je třeba zcela zřetelně na tomto místě znovu připomenout Zouharovy zásluhy o provozování skladeb B. Martinů v Československu, z nichž mnohé uváděl jako premiéry. Svůj vztah k Martinů Zdeňk Zouhar prezentoval snad nejvýrazněji sborníkem vzpomínek a studií «Bohuslav Martinů», který vyšel v brněnském krajském nakladatelství roku 1957. Jednotlivé příspěvky, které jako editor shrnul do svého sborníku, svědčí o snaze přiblížit velkého skladatele umělecky i lidsky, dát možnost prozratim vlastně neinformovanému čs. čtenáři k proniknutí martinůvskou kompoziční problematikou.

Zouharova práce v oblasti popularizace Martinů tím ovšem nejenom nekončila, ale tvořila začátek nové etapy Zouharovy intenzivní činnosti v oblasti martinůvského bádání a zpřístupňování skladatelovy tvorby nejširším vrstvám. V různých svých pracovních funkcích v brněnských kulturních organizacích a institucích Zouhar neustále prosazoval dílo B. Martinů po boku janáčkovského skladatelského odkazu i v situacích, kdy tvorba Bohuslava Martinů stále ještě nezakovala v národním povědomí v takové šíři a intenzitě, jako je tomu dnes.

Jestliže tedy zralý umělec sáhl po motivickém materiálu ke své další symfonické skladbě právě do martinůvského katalogu, nešlo vůbec o pouhé gesto či pietismus, ale o organické pokračování dosavadní životní dráhy. Zouharův záměr se nemohl spojit pouze s proklamativním využitím motivického jádra, ale nepochybně v této situaci hledal i syntézu vnitřní citové stránky a tvůrčí potence, jejímž pramenem byly ty nejlepší domácí tradice, reprezentované právě osobností B. Martinů.

Ještě než přenecháme slovo o vzniku symfonických variací na martinůvské téma samotnému skladateli, povšimneme si alespoň ve zkratce tiskového ohlasu premiéry, která pochopitelně vzbudila v nejširších kruzích velký zájem. Z otištěných recenzí uvádíme úryvek z kritického ohlasu, který přinesl brněnský krajský deník ROVNOST (23. ledna 1980, str. 5):

„ . . . Oproti svým předchozím orchestrálním skladbám volil v tomto díle Zdeňk Zouhar zvukové i kompozičně mnohem oproštěnější vyjadřovací prostředky . . . Skladba zaujme posluchače na první poslech, jednotlivé variace

svým charakterem připomenou inspirační okruhy i kompoziční myšleni Bohuslava Martinů, přitom však dílo jako celek nese stopy jednoho kompozičního záměru svého tvůrce. Na úspěšném uvedení díla měla v neposlední míře zásluhu i Státní filharmonie s dirigentem Petrem Vronským.“

Premiéra díla Zdeňka Zouhara Variace na téma B. Martinů, která se uskutečnila v rámci abonentních koncertů brněnské Státní filharmonie ve dnech 17. a 18. ledna 1980, nepochybně znamená v Zouharově umělecké práci významný mezník, jehož význam lze plně docenit právě v souvislosti s dosavadní Zouharovou činností nejenom kompoziční, ale i interpretační, muzikologickou, publicistickou a hudebně-organizačorskou, která v Zouharově případě kulminuje právě jeho zvolením do funkce předseď brněnské odbočky Společnosti B. Martinů.

— the —

ZDENĚK ZOUHAR NA OKRAJ MÝCH »VARIACÍ NA TĚMA B. MARTINŮ«

V posledních válečných letech jsme bydleli v Blansku. Byl jsem tehdy student a učil jsem se hře na housle, klavír a varhany — a také jsem už komponoval (ač ještě bez odborného vedení). 10. ledna 1945 (to datum mám na obědnot, o nichž bude řeč) jsem si zašel do tamního knihkupectví p. Ulištěného vybrat si nějaké hudebniny. Zrak mně tehdy padl na Sonatinu a Intermezzo Bohuslava Martinů — možná i proto, že na stěných obálkách oněch skladeb z roku 1937 byl litografický portrét skladatele od F. Kršňáka. Tehdy jsem o Martinů nevěděl ještě nic; osarně za války byl na indexu — a mltý pan Ulištěný to snad ani neušil. Tenkrát mně bylo necelých 18 let a ty dvě houslové skladby s klavírem jsem pak často hrával a zalbilý se mně — především díky jejich metronomické novosti.

Brzy po válce se k nám do vlasti začal Martinů vracet ve svých dleech, z nichž některé se začala objevovat na knihkupectvích pultech jako ještě předválečná vydání, jiná byla vydávána ponejprv — a Martinů se začal hrát i zpívat nepoměrně více než před válkou — dokud tak v padesátých letech nedošlo ke zbytečnému ochabnutí zájmu o tohoto skladatele z našich autorů nejnadrodnějších. A tak mezi skladbami po válce vydanými to byl též Nový špalíček s obálkou K. Spolinského, Písníčky na jednu stránku a Písníčky na dvě stránky — vše vydáno v roce 1948. Ty písníčky mne obzvlášť nadchly. Jmí inspirovan jsem napsal své Písníčky o lásce (1949—1950), které po třech desetiletích vydal Panton roku 1979.

Po jejich vzniku se mi tehdejší mladší spolužák a spolubydlící A. Tučapský (pozdější dirigent PSMU) přičinil o to, aby mé Písníčky v jeho opisu dostal B. Martinů, který mi pak z New Yorku 11. 10. 1949 poslal do Brna svůj první dopis, v němž mé Písníčky pochválil. Tím to vlastně začalo. Třech dopisů tak byla až do jeho smrti pěkná hromádka. V ní některé se týkají cyklu Petrklíč, který na mou žádost pro mne napsal a já jej pak ponejprv vůbec provedl v Brně, některé se týkají Otáčení studánek, jež mi světlé přeměně v jeho rodné Politce, další dopisy se týkají martinůvského cyklu koncertů v Brně, mého martinůvského sborníku, skladeb jeho i mých, sbrněk láových písní, různých plánů a podobně.

Každý B. Martinů v pátek 28. 8. 1959 večer v Lisiatlu zemřel a nás všech, kteří jsme ho měli rádi a stejně tak i jeho dílo, se tato smutná zpráva hluboce dotkla, začal jsem uvažovat o nějaké skladbě in memoriam B. Martinů. Avšak

nenacházel jsem pro ni dost sil a odvahu. Stále jsem si nějak přehloidal otázkou: Co by tomu řekl on sám, B. Martinů? To trvalo léta. Až jednou . . .

Bylo to právě tak nějak kolem pohřbu paní Martinů, kdy se mně začala přišit barevnost tak trochu outinili náš výlet do Kozlova 25. 6. 1977, někdejšího přechnodného působiště M. Svabinského a později místa nádstěp též zanechal skladatel ve svém klavírním cyklu Matyji a rakky z roku 1920.) Do oněch myšlek tvaň o případné formě budoucí skladby přišel další podnik, rodni umělec F. Fitek, abych pro filharmonii napsal něco nového, čímž se spojily dva impulzy pro vznik příštího díla. Potom v průběhu prvé poloviny roku 1979 jsem se — kromě jiného — soustředil na výěr vhodného tématu na dvě stránky, jež Martinů dokončil během října 1944 v New Yorku. Tatio původně písnička s názvem Děvče z Moravy, začínající slovy lidové poezie (udešené v Sušilovi i v Eshenovi) »Přiletěl ptáček z cizí krajiny, donesl psaní, v něm pozdravení . . .«, má navíc obsah přímo symbolický.

Behem prázdnin 1979 jsem si tak ve svém rodišti, v Kobarodovcích, připravil několik skic k příší skladbě, kterou vzápětí silně inspirovalo uložení ostatků B. Martinů v Poličce 27. srpna 1979, tedy v předvečer 20. výročí Mistrovy smrti. Tehdy jsem stál spolu s dalšími též čestnou stráž u katafalky s rakvi B. Martinů na pódiu polického Tylova divadla, na němž hráli Martinů ponejpru své klavírní Prélude při slavnostním otevření tohoto domu (a k té události napsal dnes už slavné Otvírání studánek krdice po jejich vzniku — a ještě další premiéry skladob B. Martinů: Pět českých madrigalů a Tri legendy — 7. ledna 1956).

S odstupem času po odeznění těch silných dojmů, jsem se dal do započaté práce, kterou zde ovšem popisovat nebudu, neboť snad postačí objasnění okolností i motivací jejího vzniku, vzniku nového díla.

Právě tedy po petariceti letech, kdy Martinů Písničky na dvě stránky za oceánem napsal, vznikaly mé variace na první z oněch písniček. Je jich deset, aby mně vždy připomínaly do desetiletí našeho vzdáleného vztahu (1949-1959). A téma je tam citováno až v codě, která využívá oslauně, neboť dílo vznikalo jako pocta B. Martinů. Už proto je řeč tohoto díla jiná, než jakou bylo možno poznat z myšl skladob dřívějších. Pro posluhače by mohla být tudíž tato skladba, Variace na téma B. Martinů, výrazem návratu, klidu, zkonelšení a jasů. Skladbu jsem dokončil v Brně 21. 12. 1979 a ponejpru zazněla v abonentních koncertech Státní filharmonie Brno ve dnech 17. a 18. 1. 1980 za řízení Petra Vronského. Její přijetí u členů filharmonie i u publika mně velmi potěšilo. Do konce sezóny byla nahrána v Čes. rozhlasu, kde měla premiéru 19. 9. 1980. Na 13. 1. 1981 ji planuje gotwaldovská filharmonie a na 13. 3. 1981 Janáčkova filharmonie v Ostravě. Snad se jí podařilo povědět v ní to, co jsem tak dlouho nosil v srdci — a bál se to říct.

POLICSKÁ POBOČKA SBM ZAHÁJILA ČINNOST

Připravný výbor polické pobočky začal pracovat nedlouho po založení martinůvské společnosti v roce 1977. K formálnímu ustavení došlo však až v souvislosti s 20. výročím skladatelovy

smrti 27. 6. 1979. Zasedání zahájil předseda MěstNV v Poličce Jan Hrdlička, přivítal hosty z ústředních institucí, KNV v Hradci Králové, ONV ve Svitavách, ústředního a krajského výboru ČHS, nádvštěvníky z několika okresů Východočeského a Jihomoravského kraje a polické občany. Ustavující proslav za onemocnělého předsedu Společnosti dr. V. Holzknechta pronesl představitel brněnské pobočky dr. Zdeněk Zouhar, který v Poličce počátkem roku 1956 provedl premiéru Studánek. O poslání pobočky a program její činnosti promluvil dr. Jan Kapusta. S příspěvky vystoupili také hosté — zasloužilý umělec Jan Hanuš ze ČHS a zasloužilý umělec Josef Boháč jménem SČSS. Po přestávce Pražské žestové kvinteto hrálo ukázkou staré hudby, Pochu Bohuslava Martinů — Huda věže od Jana Hanuše a VI. Kozderka s D. Pustimovou přednesli Sonatinu pro trubku a klavír B. Martinů.

První pracovní schůzka členstva, jehož počet dosáhl 70 členů, se však pro nečekané události uskutečnila až 3. 11. Byla na ní podána zpráva o činnosti přípravného výboru, navržen program práce, prodiskutovány živé záležitosti a zvolen pracovní výbor. Předsedou se stal dr. Jan Kapusta, místopředsedou prof. Bedřich Půža (Gymnázium), jednatelek Božena Šifnerová (I. ZDŠ), členy výboru MUDr. Ludvík Bazjuk (předseda KPH JKP Vysocína), Ilona Hrdinová (I. ZDŠ), Jan Hrdlička (předseda MěstNV), prof. Jana Janečková (Gymnázium), Jaroslava Krížová (JKP Litomyšl), Milan Pazlar (ředitel I. ZDŠ), Ellen Slavková (ředitelka LŠU).

Pobočka bude podle svého programu pomáhat v organizaci koncertního života, výchovné a vzdělávací činnosti mezi dospělými a zejména mládeží, pracovat publicisticky, pečovat o hrob Martinů a vhodnými způsoby napomáhat poznání místa, regionu, osobnosti, života a díla skladatele. Pro rok 1979 a 1980 jsou stanoveny cykly koncertů v rámci polického Roku Bohuslava Martinů, na jejichž přípravě pracuje národní výbor, kulturní zařízení města a pobočka Společnosti. Do plánu jsou zařazeny umělecké a vzdělávací akce interní.

Už během roku 1979 se uskutečnila řada akcí, významných pro život Společnosti. Na přelomu června a července českomoravské pomezi kolem Poličky přivítalo účastníky už III. zájezdu pražské skupiny po stopách B. Martinů do nejvýhodnějších Čech. 27. srpna se pak odehrála událost po léta už vysnívaná, ale přece jen v tomto roce nečekaná: slavný převoz, přivítání a uložení ostatků Bohuslava Martinů do rodné země. Sotvakdy se na půdě martinůvské společnosti skuteční slavnost tak povznášející závažnosti. V září pak účtu skladateli koncertem v sále Adamovských strojřen (13. 9.) a 15. 9. v Tylově divadle a položením věnce u hrobu vzdala Mladá Smetanova Litomyšl. Její organizátoři převezli do Poličky nejen účinkující, ale i veškerou přítom-

nou hudební mládež z Čech, Moravy a Slovenska, skladatele, interprety, představitelé kulturních a veřejných institucí, hosty. Když se o Pochtě Bohuslava Martinů v letech 1977 a 1978 uvažovalo, nikdo netušil, že k ní dojde za tak příhodných podmínek. Program koncertů poličského Roku Bohuslava Martinů v říjnu a listopadu pokračoval vystoupením Východočeského státního komorního orchestru Pardubice a Pražského madrigalistů. Zvýšený zájem veřejnosti o hudbu Martinů se projevil též řadou autokarových zájezdů z Poličky a Svitav do Brna na představení Řeckých pašijí. Martinůvská jubilea, události a Společnost přátel významnou hřívnou ke kulturní aktivitě.

— jk —

Z PLZEŇSKÉHO KONCERTNÍHO ŽIVOTA

Umělecký vedoucí Plzeňského komorního ženského sboru Odborového domu Bedřich Macenauer, jehož dramatická podnětnost a zájem o současnou hudbu jsou dobře známy, připravil na 28. květen 1979 milý večer ze skladeb Bohuslava Martinů. Sám na něm uvedl s Dívčím sborem konzervatoře vděčné a málo známé Písničky pro dívčí sbor a s Plzeňským komorním ženským sborem Dva madrigaly, Tři legendy a cyklus Petrklíč. Z uvedených skladeb zvláště poslední zazněla v době disponovaném celku.

Vitány osvětlením večera byla instrumentální čísla, taktéž z uměleckého odkazu B. Martinů. Houslista František Drs měkce modelovaným tónem v sukovský vroucím a českém čítyvěším Intermezzu, violoncellista Aleš Terš zdravou hudební vitalitou v neprávně opomíjených půvabných Variacích na slovenskou lidovou píseň a klavírista Eduard Špáčil plasticitou úhozu a virtuózní technikou jistotou v obou uvedených skladbách právně vzbudili srdečný zájem posluchačů. V závěru všichni tři instrumentalisté přednesli ještě — poprvé v Plzni — hudebně výprné Bergeretty.

doc. dr. A. ŠPELDA, DrSc.

DÍLO BOHUSLAVA MARTINŮ VE VÝCHODOČESKÉM STÁTNÍM KOMORNÍM ORCHESTRU

Východočeský kraj pocítoval dlouhá léta absencí profesionálního hudebního tělesa. Hudba Bohuslava Martinů se s výjimkou některých vokálních a snadnějších instrumentálních skladeb těžko

může stát předmětem zájmu amatérských umělců. Východočeští posluchači měli tudíž v minulosti možnost živě naslouchat dílům poličského rodáka pouze prostřednictvím dovezených umělců a souborů. K obratu došlo 24. října 1969, kdy uskutečnil svůj první koncert nově založený Východočeský státní komorní orchestr (VĚSKO) — první profesionální hudební těleso této části Čech. Každý nový kolektiv přichází se svou vlastní koncepcí a usiluje v rámci svého co neširšího uplatnění o co nejvýraznější osobitost. Orchester byl od počátku koncipován jako komorní, byl tudíž předurčen k interpretaci skladeb období baroka, klasicismu a dvacátého století. Vedle svých hlavních poslání, k nimž samozřejmě patří obhacení a šíření hudební kultury kraje, se rýsovalo jako jeden z hlavních dramaturgických zřetelů systematické uvádění dostupných děl Bohuslava Martinů, která v době před deseti lety i přes účtyhodnou práci našich interpretů, (hudebních institucí, rozhlasu, televize a gramofonových vydavatelství zůstávala mimo hudební povědomí naší veřejnosti a řada z nich — mezi nimi i díla z nejlepších — dokonce čekala i na první československé uvedení. Zde je nutno obzvlášť zdůraznit přívlastek »dostupných«, neboť základní jádro velkých symfonických a vokálních děl B. Martinů předpokládá velké instrumentální obsazení. Nicméně katalog obsahuje řadu titulů i pro malé orchestry, v nichž je rovněž uloženo nepřehlédně množství pozoruhodných invencí, které si rozhodně zaslouží svou životnost. A tato koncepce se stala jednou z hlavních zásad dramaturgických tendencí nově založeného tělesa. Následující sezóny přinesly konkrétní výsledky, které bez nadsázky znamenají výrazný podíl na zpřístupňování díla B. Martinů naší veřejnosti.

Už zahajovací koncert v říjnu 1969 přinesl *Divertimento-Serenádu IV.* pro housle, violu a smyčce, krátce potom byl uveden *Koncert pro hoboj a orchestr.* Divertimento bylo zopakováno roku 1974 a v polské Vratislavi v roce 1975, Hóbojový koncert v roce 1970 v Poličce. V druhé sezóně (1970—1971) slavila posluchačský úspěch *Kuchynská revue* (mimo jiné i na polském turné), *Taccata e due canzoni*, *Legenda z dýmu bramborové nati* a *Koncert č. 1 pro klavír a orchestr*, který jeho interpretka D. Baloghová uvedla ještě v roce 1974 a 1975. V následující sezóně byla zopakována jak Kuchynská revue tak i *Legenda*; dechová harmonie navíc pro poličský koncert nastudovala *Sextet pro klavír a dechy*. V sezóně 1972—1973 byla uvedena na několika místech kraje kantáta *Otvírání studánek*. V roce 1975 byl do abonentní řady zařazen *Koncert pro flétnu, housle a orchestr*, v roce 1976 *Sonata da camera* pro violoncello a orchestr a v 9. sezóně *Sinfonietta La Jola* a *Concerto da camera*. V jubilejní 10. sezóně orchestru zazněl *Koncert pro cembalo a orchestr* a *Rapsodie-koncert pro violu*

a **orchestr**, jejíž uvedení se stalo významnou událostí sezóny. I. sezóna přinesla znovu **Otvírání studánek, Serenádu IV., Rapsódii-koncert pro violu a orchestr a Sonátu da camera** pro violoncello a orchestr.

Nastudování kteréhokoli díla B. Martinů věnoval orchestr mimořádnou péči, dramaturgie pak usilovala, aby výběr interpretů plně zaručoval zdárný umělecký výsledek. Tento záměr byl splněn beze zbytku. Z dirigentů se partitury B. Martinů ujali Libor Pešek (Kuchynská revue, Legenda, Rapsódie-koncert, Divertimento), Josef Vlach (Concertino, Rapsódie-koncert, Concerto da camera, Otvírání studánky, Concertino), Libor Hlaváček (Concerto da camera, Gembalový koncert), Jaroslav Vodňanský (Divertimento, Hobojový koncert), Karel Sejna (Otvírání studánky), Vladimír Válek (Dvojíkoncert), Jiří Pinkas (Sonata da camera), Rosislav Hališka (Sinfonietta), Vít Míčka (Klavírní koncert), ze zahraničních Švýcar Urs Schneider (rovněž Klavírní koncert).

Sólové party nastudovali houslisté Ivan Štraus, Stanislav Bodlák a Jiří Besperát, klavíristé Dagmar Baloghová, Zdeněk Jilek a Jan Vedra, violisté Lubomír Malý a Petr Žďárek, violoncellista Saša Večtomov, flétnista Jaromír Hönig, hobojsista Jan Vodňanský, cembalistka Zuzana Růžičková, pěvci Blanká Sommerová, Brigita Šulcová, Marie Mrázová, Jana Hamplová, Jiří Holeňa a Milan Střítecký a recitátoři Milan Sandhaus a Bohumil Švarc. Interprety sborových skladeb byly Pražský filharmonický sbor (sbormistr Josef Veselka) a Pardubický dětský sbor (sbormistr Vlastislav Novák).

VŠKO Pardubice si je vědom závažnosti tohoto poslání a do budoucna považuje pravidelné uvádění děl B. Martinů za svou uměleckou i morální povinnost. Jeho plány jsou mnohem velkorysejší. V současné době je na jeho půdě koncipován festival profesionálních komorních orchestrů, který ve svém názvu ponese jméno B. Martinů. Chtěl by se v budoucnu důstojně zařadit po bok ostatních festivalů v naší vlasti, ve Východočeském kraji pak vede již tradičních festivalů Smetanova Litomyšl a Mladá Smetanova Litomyšl. Jméno velkého českého hudebního skladatele dvacátého století by tak mohlo ještě hlouběji vstoupit do povědomí našeho národa, kam plným právem již řadu let náleží.

BOHUSLAV VÍTEK, dramaturg VŠKO Pardubice

Zájezd SBM do Poličky, Litomyšle a okolí
30. 6.—1. 7. 1979
PO STOPÁCH B. SMETANY, B. MARTINŮ A J. ZRZAVÉHO

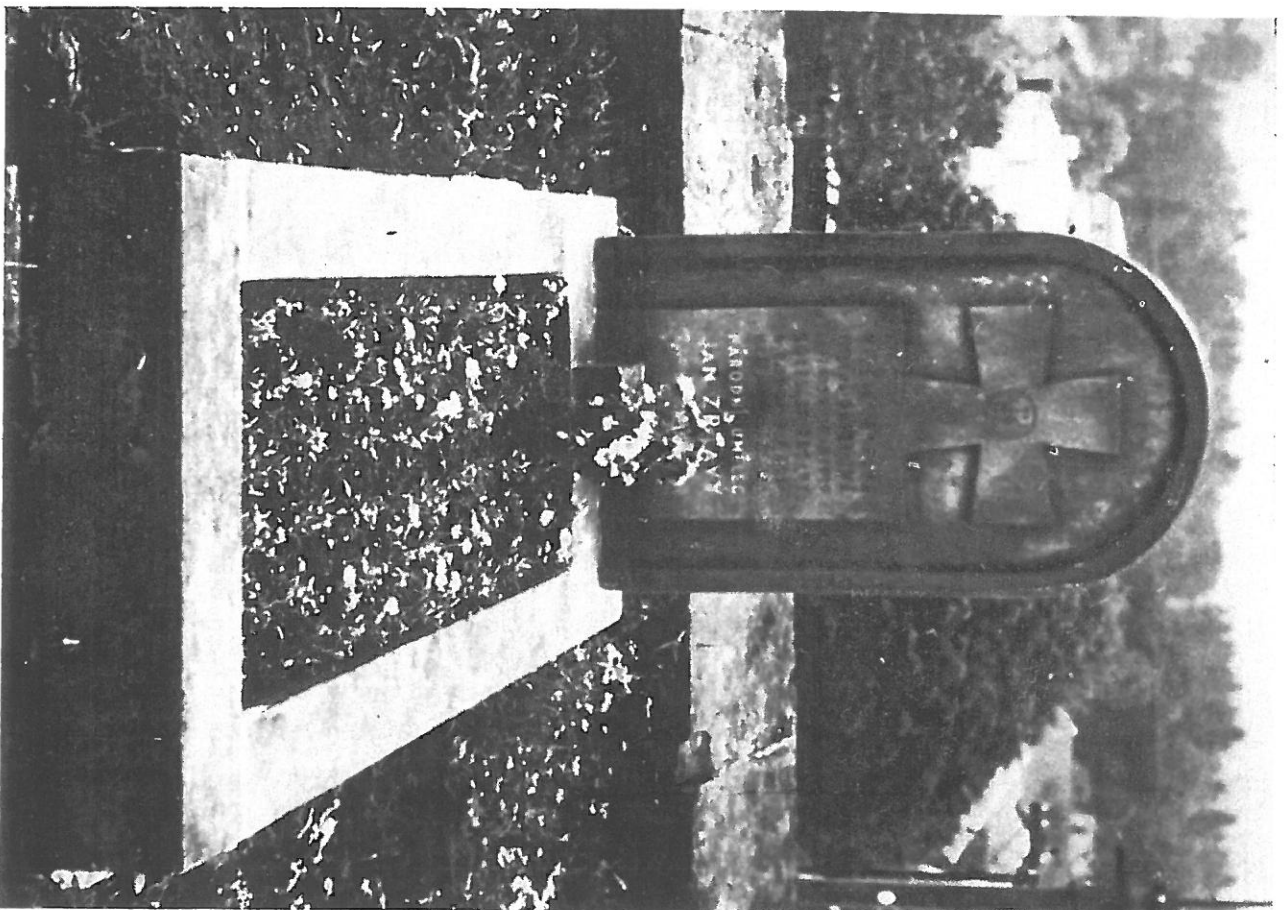
Po krátkém zastavení v Čáslavi naše cesta z Prahy vedla přes Golčův Jenklov, Chotěboř a Ždírec do Křížové, místa posledního spočinutí malíře národního umělce Jana Zrzavého. Shromáždili jsme se u jeho hrobu, nyní již upraveného a krytého prostým kamenným pomníčkem. Tam odpočívá mistr štětců a palety se svými rodiči a hledí k hodinám na kostele, jak si sám přál. Na hrob byla položena kytice růží, kterou jsme uctili malířovu památku a připomněli si přátelství B. Martinů a jeho choti s tímto velkým českým malířem, čestným členem naší Společnosti.

Naše putování dále vedlo přes Hlinsko, památné vzpomínkami na malíře Kavána a Slavička, do Borové u Poličky. Obědvali jsme v restauraci »U Dostálů«, v níž poprvé jako chlapec koncertně vystoupil Bohuslav Martinů. Po obědě a příjemné procházce k lesnímu koupališti jsme odjeli přes Jimramov — rodiště bratří Mrštíků (sousoší) a spisovatele Jana Karafiáta, autora Broučků (relief na chaloupce) — a přes Písečnou, kde prý čistili studánky, Dalečín, Bystřici nad Pernštejnem, Stěpánov a Nedvědice na hrad Pernštejn.

Pernštejn u nás patří k nejmohutnějším a nejzachovalejším hradům. Byl založen v 2. polovině 13. století, do roku 1596 patřil mocnému rodu Pernštejnů, kteří měli ve znaku hlavu zubra. Nejstarší jádro hradu s věží Barborkou bylo rozšířeno ve druhé polovině 15. a v první polovině 16. století Vilémem z Pernštejna a jeho syny. Nejpozději přešel hrad do rukou hrabat Mitrovských, nyní je státním majetkem.

Po prohlídce hradu jsme odjeli půvabným údolím proti toku řeky Svatky kolem zříceniny Pišolce k přehradě Vír. Vznikla v roce 1957 jako nádrž pitné vody pro Brno. Poté jsme se zastavili na večerši v ledlové a vrcholem dne byl noční výstup na věž kostela sv. Jakuba v Poličce k rodné světničce Bohuslava Martinů. Byla tma a z ochozu jsme hleděli na osvětlené město a daleké okolí. Po sestupu jsme na blízském hřbitově navštívili hrob rodiny Martinů, kde spí věčný sen i paní Charlotta a čeká - - . Kahánek osvětlil hrob.

Druhý den jsme navštívili Nedošinský háj, dobře známý z Filosofské historie Aloise Jiráska, zastavili jsme se u pramene pod bývalou kamennou kapličkou sv. Antonína, vybudovanou v roce 1905, napili se a zamířili jsme k rybníku Košířů, u něhož ční mohutné duby z doby panství Pernštejnů.

Hrobka čestného člena SBM národního umělce Jana Zrzavého na hřbitově v Křížové na Českomoravské výsočině.

V přehlídce pamětníhodnosti okolí Litomyšle jsme shlédli i pověstmi opředený Růžový palouček — místo, kde se Čeští bratři za doby protireformace loučili se svou vlastí. Palouček je pietně sadově upraven. Ve vyznačeném čtverci (patrně určuje rozměr polní míry českého loktu) rostou stepní planě červené růžičky, údajně nevymýtitelné.

Před paloučkem byl z podnětu prof. Dudycha a podle návrhu arch. Meteláka v roce 1921 vztyčen kovový památník s tepanými symboly, jmény a nápisy:

Hle, místo žalem předků posvěcené
Z jejich slzí růže vzkvetly
Památka silné víry, věrné lásky
V hrůzách vyhnanství.

A. Jirásěk

Žehnající: Živ buď, národe, neumíreji
Po přejití víchřice vláda věcí tvých
se k tobě zase navrátí, ó, lide český!

A z té dojemné poezie jsme se přenesli do Morašic, kde bylo právě po pouti. To jsme názorně poznali podle koiáčků, které nám po dobrém obědě poskytl laskavý pan hostinský. Byly opravdu poutově výborné! Prohlédli jsme si též místní starobylý kostelík Petra a Pavla, jehož nejstarší část vznikla v roce 1250. Kostel byl dokončen a vysvěcen roku 1391 — oratorium in castro Bludovensi. V presbyteriu z té doby zůstaly dvě fresky: Klanění tří králů a Milosrdenství Kristovo. Na stropě lodi jsou v časovém sledu erby rodů šlechtických — patronů kostela.

Po návratu do Litomyšle jsme zasedli do amfiteatru v zámec-kém parku, abychom sledovali Smetanovu operu Prodaná nevěsta — v rámci národního operního festivalu Smetanova Litomyšl. Obsazení bylo výborné, v hlavních rolích zpívali G. Beňáčková-Čápková (Mařenka), P. Dvorský (Jeník), E. Haken (Kecal) a A. Hampel (Vašek), dirigoval M. Konvalinka. Byl to velký zážitek. Ještě plní dojmů jsme nastoupili zpáteční cestu přes Holic, Hradec Králové, Chlumec nad Cidlinou a Poděbrady do Prahy s nadějí, že se i příští rok setkáme na dalším zajímavém zájezdu.

Dr. MARIE LAUSCHMANNOVÁ
(léto 1979)

O MARTINŮ DOMA A V CIZINĚ

● Hudební vydavatelství Supraphon a Panton věnují v oblasti gramofonové produkce tvorbě Bohuslava Martinů trvalý zájem. Dokladem této skutečnosti je i 20. ročník GRAMOFONOVÉHO KLUBU, jehož subskripce probíhala v uplynulých dnech. Kromě jiných titulů tu pokračuje souborné vydání smyčcových

kvartetu Bohuslava Martinů v podání předních čonďacích komorních těles. V podání Památkova kvarteta se připravuje vydání gramofonových desek s nahrávkami 4. kvartetu (z roku 1937) a 6. kvartetu (z roku 1946). Pod názvem Třia pro hoboi, klarinet a fagot je spolu s Işou Krejčí a Klementem Slavickým na další etiketě gramofonové desky Supraphon uvedeno i jméno Martinů. Slovenské hudební vydavatelství Opus zařadí na gramofonovou desku s tvorbou B. Bartóka a S. Barbera také Sextet-Divertimento B. Martinů. Vydavatelství Panton připravuje realizaci nahrávky Koncertu pro smyčcové kvarteta a orchestr B. Martinů v podání Talichova kvarteta a České filharmonie za řízení Zdenka Košera, dramaturgicky i interpretčně velmi podnětného titulu 20. edice Gramofonového klubu. V rámci Diskoteky Mladého světa je plánováno vydání nahrávky Serenády Bohuslava Martinů spolu s oblibenou Serenádou Es dur jeho někdejšího učitele Josefa Suka.

● Přední současný dirigent světového formátu Sir Charles Mackerras se rozhodl nastudovat Martinův operu *ŘECKÉ PAŠIJÉ*. Premiéra se má uskutečnit v květnu 1981 v Královské operě ve Walesu (Anglie).

● U příležitosti 20. výročí skladatelova úmrtí se uskutečnil 29. listopadu 1979 v PAMÁTNÍKU NÁRODNÍHO PÍSEMNICTVÍ v Praze koncert z komorní tvorby B. Martinů. Na programu bylo Duo pro housle a violoncello, Klavírní kvartet, Tři madrigály pro housle a violu a závěrem zaznělo Smyčcové trio. Účinkovalo České smyčcové trio (Jan Krejčí — housle, Ladislav Dlouhý — viola, Jan Niedler — violoncello) a pianista Jiří Fokorňý, slovem provázela národní umělkyně Jiřina Petrovická.

● Památku předčasné zesnulé české skladatelky VÍTĚSLAVY KAPRÁLOVÉ, po určité době též jedné z žákyň B. Martinů, ucitl Památník národního písemnictví v Praze u příležitosti 65. výročí narození a 40. výročí úmrtí večerem z její tvorby, v jehož závěru zazněla část z klavírního tria Bergerettes Bohuslava Martinů v podání Klavírního tria Vítězslavy Kaprálové.

● Podnětný CYKLUS KONCERTŮ na počest Bohuslava Martinů vypsal Kruh přátel hudby a pobočka Společnosti B. Martinů v Brně v sezóně 1979—1980. Vokální koncert Moravských madrigalistů z Kroměříže a sólisti Anny Barové a Jiřina Bara obsahoval kromě písníček na jednu a na dvě stránky cyklus Nový špalíček a madrigalovou tvorbu B. Martinů, brněnský Komorní orchestr B. Martinů uvedl též Toccatu e due canzoni a Sextet v úpravě pro smyčcový orchestr (!), z programu koncertu Českého tria vyjímáme klavírní tria d moll a C dur, v podání japonského violoncellisty Markuse Nykikose zazněly mj. Variace na slovenskou lidovou píseň a Variace na Rasiniho téma, Kvarteto města Brna se na martinůvském večeru podílelo kromě dalších skladatelů i Klavírním kvartetem č. 1 za spolutvási pianisty Ivana Klánského.

● Hudební historik a teoretik prof. dr. RUDOLF PEČMAN, Dr.Sc. je autorem odborně fundovaného a dokonale vyboveného knižního katalogu ke koncertnímu cyklu z díla B. Martinů, který ve spolupráci se Společností B. Martinů uspořádá brněnský Kruh přátel hudby. Publikace, která spolu s informacemi k jednotlivým koncertům přináší i podnětné pečmanovy studie o životě a díle B. Martinů, byla vydána koncertním oddělením brněnského Parku kultury a oddechu a Českou hudební společností. Kromě životopisného pohledu na skladatele se dr. Pečman zabýval ve svých studiích i martinůvskou sonátou a skladatelskými kontakty s brněnským jevištěm. Publikace svým obsahem i rozvržením mimořádně přesahuje rámec svého původního určení a je cenovým studijním pramenem pro muzikology.

● Kulturní dům ROH v Hradci Králové uspořádal 12. června 1980 v Domě odborů koncert sdružení VOKÁLNÍ HARMONIE z díla Bohuslava Martinů. Na programu byly zahrany mj. skladby Petrčik, Pračí hodý, Písníčky na dvě

stránky. Nový špalíček a kantáta Otvržení studánky. Pod vedením dirigenta prof. Josefa Píčka z paroubické konzervatoře se v slovyých partech představili pěvkyně Anežka Králová, zpěvák Petr Hlavatý, houslista Vladimír Čermák, pianista Michal Chrobák a další. Průvodní slovo o skladatelské životě a díle připravil Tomáš Hejzlar.

● V rámci kulturních pořadů pro účasníky a hosty Ús. spartakladý 1980 připravila opera Národního divadla v Praze premiéru opery Bohuslava Martinů MIRANDOLINA ve dnech 26. a 27. června 1980. V nastudování dirigenta Josefa Kuchinky a zasloužilého umělce Bohumíra Lišky se v režii zasloužilého umělce Karla Jerneka na scéně Otakara Schindlera v titulních rolích hostinské Míra-doliny střídají pěvkyně Nada Šormová a Daniela Šormová.

● Tradice každoročních ZÁJEZDŮ SBM NA VYSOČINU měla i letos své pokračování jednodenním putováním po Poitčsku a Litomyšlsku, které se konalo v neděli 15. června 1980. Vedoucím zájezdu byl jednatel a místopředseda SBM dr. Jaroslav Mihalč, GSc., který spolu s ředitelem Památníku B. Martinů v Poitčce dr. Janem Kapustou, GSc., účastníkům z řad Společnosti B. Martinů i Společnosti B. Smetany poskytl mnoho zajímavých poznatků, o nichž se podrobněji zmíníme v říspěvku dr. Marie Lauschmannové v příštím čísle našeho bulletinu.

● Státní vědecká knihovna v Brně vydala v loňském roce v redakci dr. Janomíry Trojanové VYBĚROVOU BIBLIOGRAFIÍ Z DÍLA Bohuslava Martinů (56 stran, 5 vyobrazení). Autorem obsáhle předmluvy na téma Martinů a hudební oddělení Univerzity v Brně (dnes Státní vědecké knihovny) je prof. dr. Zdeněk Zouhar, předseda brněnského pobočky SBM. Jako pamětník a příjny účastník kontaktů brněnského hudebního a kulturního života se skladatelem v úvodu přítomně některé méně známé skutečnosti, jež tvořily základ rozvoje publicity díla Martinů v Československu.

● Zastihly cyklus hudebně-dramatických vykladových pořadů o životě a díle B. Martinů realizovalo pražské DIVADLO HUDBY u příležitosti 20. výročí skladatelova úmrtí. Autorem pořadů je hudební historik dr. Olga Keberlová, která se v tomto cyklu snažila o přiblížení skladatelských osudů umělecky sugestivní slovní složkou a použití typických hudebních ukádek. Pražské Divadlo hudby připravuje reprižu celého cyklu na podzimní období letošního roku.

● Členka Společnosti B. Martinů paní FRANCES JEŽKOVÁ, vdova po významném českém hudebním skladateli Jaroslavu Ježkovi, se 15. června t. r. dožila významného životního jubilea. K jejím 80. narozeninám, které jubilantka uvítala uprostřed svého společenského života, jí v zastoupení výboru SBM předal blahopřejný dopis České hudební společnosti a Společnosti Bohuslava Martinů redaktor Tomáš Hejzlar, který zároveň s jubilantkou natočil interview, v němž paní Ježková zauxpomínala i na doby společného přátelství s Bohuslavem Martinů a jeho choť Charlottou. Vzpomínky paní Frances Ježkové zveřejníme v některém z nejbližších čísel našeho bulletinu.

● Odborný časopis LITERÁRNÍ MĚSTČANÍK č. 6/1980 přinesl kromě ostatních říspěvků na svých stránkách také článek řfedsedy SBM prof. dr. Václava Holzknechta, v němž autor analyzuje české motivy v tvorbě Bohuslava Martinů. Z ostatní bohaté publicistické produkce tohoto našeho významného hudebního spisovatele upozorňujeme zejména na knihu Bedřich Smetana — život a dílo, kterou dr. Holzknecht vydal v hudebním nakladatelství Panton na přelomu let 1979—1980.

● Vyznamným editórním počínam hudobného nakladateľství Panton se stalo tiskové vydání klavírního výtahu opery B. Martinů HRY O MARIÍ v roce 1979. V reprezentativním výtvarném i typografickém vybavení se zájemcům dostává do rukou klavírní výtah s česko-německým textem, který v podstatě zpracoval člen SBM Janista prof. Karel Solc, nositel vyznamenání Za vynikající práci. Odděrnou revizí k vydání tiskem v nakladatelství Panton provedl hudobní skladatel zasloužilý umělec Jan Hanuš, který ve svém doslovu rovněž upozornil i na pramenené materiály k tomuto vydání. Více než třisetstránková hudobníh, nejímž odpovědným redaktorem je Tomáš Hejzlar, tvoří spolu s dalšími klavírními výtahy děl Martinů reprezentacií úkázku vydavatelské činnosti nakladatelství Panton.

● CYKLUS VEREJNÝCH PŘEHŘÁVEK z děl B. Martinů připravil Čs. rozhlas v Brně a brněnská pobočka Společnosti Bohuslava Martinů během letošního února. Z bohatého archivu zvukových záznamů brněnské hudobní redakce byly vybrány nahrávky České repsoctie, cyklu tři písní Kouzelné noci, melodramu Taněčnice z Jduy, Večer a Vážka a písňového cyklu Nipponari, na dalším večeru zazněl balet Natáči se a jazykový balet Sach Krádl, poslední večer byl věnován přehrávce opery Ariadna a díla Provoctví Izaiášovo. Namozce šlo o centné dokumentární snímky skladeb, které jsou v běžném životě téměř nedostupné. Cyklus pořadí, doprovázený průvodním slovem brněnských hudobních teoretiků, připravili dr. Zdeněk Zouhar a vedoucí hudobního vysílání brněnského rozhlasu dr. Zdeněk Cuperk.

● Dokumentární publikaci V NÁRUCÍ DOMOVA připravuje k vydání Společnost Bohuslava Martinů v příležitosti 90. výročí skladatelova narození. Obsahuje několik desítek unikátních fotografických dokumentů nejenom ze skladatelova života, ale především z jeho poslední cesty domů — z transferu jeho tělesných ostatků v srpnu roku 1979. V publikaci jsou zachyceny momenty převozu na poslední hranici, snímky z politického doprovodu rozloučení občanů i z odpoledního smutečního aktu a uložení do rodinné hrobky na politickém hřbitově. Kromě příspěvků předsedy SBM prof. dr. Václava Holaknechta, dr. Jaroslava Míhuliena, CSC, a Tomáše Hejzlara jsou v této upomínkové publikaci zařazeny všechny tři projevy ze smutečního koncertu v politickém Tylově divadle a zároveň články některých významných čs. umělců o jejich vztahu k dílu Bohuslava Martinů.

NAŠI ČTENÁŘI PÍŠÍ . . .

Posluchač Janáčekovy akademie múzických umění v Brně Jaromír Javůrek z Ostravy I m), píše:

» . . . Jako člen SBM pozorně sleduji bulletin Zprávy SBM, jehož úroveň si velmi vážím. Sam řídím Ženský sbor B. Martinů. V severomoravském kraji existují dva sbory, které nesou jméno B. Martinů. Je to pěvecké sdružení Martinů — dirigent Václav Stýpar (SD ROH TJ VRSR) v Třinci a Ženský sbor B. Martinů — dirigent Jaromír Javůrek (SKP ROH SLEZAN) ve Frydku-Místku. Oba sbory učily památku B. Martinů společným koncertem 17. 1. 1980 ve Frydku-Místku, jehož repertoar se konala 11. 4. v Třinci. Za spolupráce členů landákovy filharmonie, Kubickova kvarteta, sólistů opery a činohry SDO a posluchačů JAMU zazněly Mistrovy cykly Petrklíč a Česká říkald, kantáty Otvírání studánek a Mikeš z hor a čtyři madrigaly pro smíšený sbor.

Ženský sbor B. Martinů pravidelně zařazuje na své koncerty díla B. Martinů pro ženský sbor. V jeho dramaturgických plánech je nastudování všech skladeb této oblasti Mistrovy tvorby. Ve studiu Čs. rozhlasu v Ostravě natočili

cyklus Petrklíč a v tomto roce je plánováno natáčení Českých říkald. Ty se chystá uvést také ve spolupráci s laněnický souboru Osiravica a přiblížit tak dílo nejširším posluchačským vrstvám . . . »

Z dopisu Petra H. z Prahy, který je rovněž členem SBM, citujeme alespoň několik řádků:

» . . . a rád bych poděkoval SBM za to, že mi umožnila nadsážou Polticky toho památného 27. srpna 1979 a ovšem i za to, že byla spoluvůdncem všech těchto událostí, které potom v ten slavnostní den vyústily.

Byl to pro mě tak velký zážitek, že to ještě nemám v hlavě všechno srovnané a těžko se mi o tom píše. Po dlouhé době jsem zažil pocti čistoty věci a vztahů a potom radostného smutku, který provázal každé závažné dílo. Protože i tento den patřil k dílu Bohuslava Martinů, třeba ho napsali v jeho jménu už jiní — ti, co ho měli na dalku rádi, ale nikdy mu to nemohli říci. A tak je-li hudba symbol, je jím možná i celý lidský život a taďu, toho 27. srpna v Poltíce se něco z toho podlpuhodného symbolu odkryvalo, loučení se spojilo s přivítáním a se vším, co si lidé nejenom nemohou, ale snad ani nesmějí říci, ale mohou to uctít i když jim její předěmť uniká . . . Uprímně Vám tisknu ruku za zprostředkování tohoto daru . . . »

Z obou dopisů našich spolupracovníků má redakce našeho bulletinu Zprávy SBM samozřejmě velkou radost. Doufáme, že i další čtenáři odloží dosavadní ostýchaost a skromnost a svými příspěvky nebo náměty k případným článkům, které redakce sama zpracuje, pomohou vyvářet ještě pestřejší obsah našeho bulletinu. Konečné — adresa redakce je vždy uvedena na zadní straně obálky našeho bulletinu . . .

— red —

INFORMUJEME . . .

— přihlášky nových členů Společnosti B. Martinů zasílejte sekretariátu České hudobní společnosti, Valdišejnské nám. 1, 118 00 Praha 1 (telefon 513, linka 720 nebo 750);

— příspěvky do našeho bulletinu ZPRÁVY SPOLEČNOSTI B. MARTINŮ zasílejte na adresu, uvedenou na zadní straně obálky každého výtisku. Stačí, upozorníte-li rovněž na zajímavé náměty, které případně již sami redakčně zpracujeme;

— na stálé dotazy znovu sdělujeme, že členstvím ve Společnosti B. Martinů se všichni přihlášení automaticky stávají i členy České hudobní společnosti ve Společnosti B. Martinů;

— vzhledem k výrobním problémům jsme nemohli pokračovat v dosavadním tisku našeho bulletinu ve Východočeských tiskárnách, proto díky laskavému porozumění Moravských tiskárských závodů v Olomouci může náš bulletin opět vycházet — a snažíme se i o lepší grafickou úroveň oproti minulým číslům. Budeme rádi, jestliže nám sdělíte svůj názor na novou úpravu ZPRÁV SBM.

OBSAH

JSEM DOMA... (Arne Topič)	3
Z KNIHY AUTORA TEXTU OTVÍRÁNÍ STUDÁNEK (úprava the)	12
ZEMŘEL KAREL ŠEBÁNEK, PŘÍTEL B. MARTINŮ (T. Hejzlar)	14
SMUTEČNÍ PROJEVY: národní umělec Josef Páleníček zasloužilý umělec Jan Hanuš	16
K PREMIÉŘE MARTINŮVSKÝCH VARIACÍ ZDEŇKA ZOUHARA (the)	17
NA OKRAJ MÝCH »VARIACÍ NA TÉMA B. MARTINŮ« (Zdeněk Zouhar)	19
POLIČSKÁ POBOČKA SBM ZAHÁJILA ČINNOST (jk)	20
Z PLZEŇSKÉHO KONCERTNÍHO ŽIVOTA (Antonín Špelda)	22
DÍLO B. MARTINŮ VE VÝCHODOČESKÉM STÁTním KOMORNím ORCHESTRU (Bohuslav Vitek)	22
PO STOPÁCH B. SMETANY, B. MARTINŮ A J. ZRZAVÉHO (Marie Lausmannová)	25
O MARTINŮ DOMA A V CIZINĚ (the)	27
NAŠI ČTENÁŘI PÍŠÍ... (red)	30
INFORMUJEME	31
OBSAH	32

ZPRÁVY SPOLEČNOSTI BOHUSLAVA MARTINŮ
ČESKÉ HUDEBNÍ SPOLEČNOSTI č. 5 (červenec 1980)

Neprodejně (určeno výhradně pro členy SBM ČHS)

Přetiskování a publikování materiálů bez svolení redakce zakázáno
Tisknou Moravské tiskařské závody, n. p. Olomouc, prov. Bruntál